Vrouwenrechten in Irak

Inhoudsopgave:

1. Inleiding 3

2. Vrouwenrechten 3
   Formele gelijkheid en non-discriminatie 5
   Materiele gelijkheid 6

3. Wetgeving en vrouwenrechten in Irak 7
   Geschiedenis van Irak 8
   Huidige Irak 9
   Toezicht-en afdwingingmechanismen bij CEDAW 9

4. Schending vrouwenrechten in Irak 11
   De Sharia 11
   Legalisering van geweld tegen vrouwen 13
   Schendingen van de vrouwenrechten 15

5. Beschermingsmechanismen inzake schendingen van de vrouwenrechten 20

6. Conclusie 22

Inleiding

Op 4 april 2008 werd Du'a Khalil Aswad, een zeventienjarige Yezidi meisje, gestenigd door een grote groep mensen, waaronder door haar eigen familieleden, omdat ze een relatie kreeg met een Soenitische jongen. Ze werd verliefd op iemand uit een andere stam en had daarmee de familie eer geschonden. Haar gruwelijke dood heeft 30 minuten geduurd, deze werd gefilmd en op Internet gezet1. Dit is een van de vele gruwelijke verhalen die regelmatig in de kranten te lezen zijn. Sinds de val van Saddam Hoessein worden er in Irak conservatievere islamitische normen gehandhaafd, waardoor de deelname van de vrouwen aan politieke, sociale en het publieke leven over het algemeen negatief is beïnvloed2. Op dit moment heeft in Irak 26,8 % van de vrouwen geen scholing genoten, 86,79% is werkloos, 83,1% wordt door hun man onderdrukt, 33,4% heeft enige vorm van emotionele of psychische geweld ondervonden en 21,2% van de vrouwen is slachtoffer geweest van het huiselijk geweld3.

Al deze gebeurtenissen schetsten een globaal beeld van de positie van de vrouw in het huidige Irak. Historisch gezien hadden Iraakse vrouwen en meisjes relatief meer rechten dan vrouwen elders in de regio. Na de Amerikaanse interventie waren de verwachtingen hoog gespannen. Democratie zou er ingevoerd worden, waarbij de vrouwen nog meer rechten zouden verkrijgen en hun positie zou nog verder verbeteren. Het lijkt er juist op dat de rechten van de vrouw in het huidige Irak ondermijnd worden en de positie van de vrouw in hoog tempo verslechterd. In dit essay zal er nagegaan worden of de vrouwen in het huidige Irak meer rechten hebben dan voor de val van Saddam Hoessein of is hun positie juist verslechterd. Het onderzoek zal voornamelijk gebaseerd zijn op de gegevens uit de verschillenden rapporten van Amnesty International, Human Rights Watch, de Verenigde Naties en Madre rapport.

Het probleem zal bekeken worden vanuit de invalshoek van de internationale mensenrechtenbescherming en vrouwenrechten. Er zal eerst worden ingegaan op wat de vrouwenrechten zijn. In de tweede deel zal de wetgeving van Irak voor en na de val van Saddam Hoessein besproken worden. Daarbij zal er toezicht-en afdwingingmechanismen besproken worden waarover vrouwen in het huidige Irak over beschikken, bij schending van de vrouwenrechten. Om vast te stellen of de positie van de vrouw na de val van Saddam Hoessein verslechterd is zullen er aantal vrouwenrechten besproken worden. Het gaat dan om geweld op straat, eerwraak, genitale verminking, huiselijk geweld en de discriminatie op basis van geslacht. Als laatste zal een oplossing gezocht worden in verschillende beschermingsmechanismen, inzake schendingen van de vrouwenrechten.

Vrouwenrechten

In dit hoofdstuk zullen de vrouwenrechten aan de orde komen. Hiermee zal worden beoogd een algemeen kader te schetsen van de vrouwenrechten. Dit kader zal worden gehanteerd bij de behandeling van de schendingen van de vrouwenrechten in het huidige Irak, waar dit essay over gaat. Het algemene kader zal in dit hoofdstuk worden geschetst aan de hand van de volgende onderwerpen: wat zijn de vrouwenrechten en welke doel dienen de vrouwenrechten. Voordat een definitie kan worden gegeven van wat de vrouwenrechten zijn en welke doel deze rechten dienen, zal hieronder eerst worden ingegaan op de afwezigheid

1 Amnesty International Report, 2008, website: http://www.amnesty.org/en/region/iraq/report-2008.
2 H. Edwar, Latest Update from the Iraqi Women's Network, website: http://www.whrnet.org/fundamentalisms/docs/action-iraq-sitin-0507.html.
3 Human Rights report, 2008, website:
http://www.uniraq.org/documents/UNAMI_Human_Rights_Report_July_December_2008_EN.pdf.

van de neutraliteit van de mensenrechten. Dit zal de definitie en het doel van de vrouwenrechten in een breder perspectief plaatsen.

Er zijn vele Internationale verdragen en nationale wetgeving die van toepassing zijn op mensen, ongeacht geslacht. Het is echter zo dat er vanuit vrouwenstudies aan de neutraliteit van bepaalde normen wordt getwijfeld, waaronder ook aan de neutraliteit van de mensenrechten. Dit komt door het feit dat mannen en vrouwen met verschillende problematiek te maken hebben. De vraag, die steeds aan de orde wordt gesteld, waaronder ook door de bekende advocate en docent van mensen-en vrouwenrechten mevrouw Cook is dan ook in hoeverre de vrouwen dezelfde mate van bescherming genieten als mannen, als het om mensenrechten gaat4.

Professor mr. Goldschmidt heeft hier onderzoek naar verricht en beweert in haar boek dat de mensenrechten niet neutraal zijn, maar vooral de normen van mannen weerspiegelen. Dit illustreert zij aan de hand van verschillende voorbeelden, waarvan hieronder een aantal zullen worden genoemd om aan te tonen dat mensenrechten niet neutraal zijn en dat de vrouwen niet genoeg bescherming genieten5:

- Pas vanaf de jaren negentig genieten de vrouwen die slachtoffer zijn van seksueel geweld, in zowel internationale als binnenlandse gewapende conflicten, aanzienlijk meer bescherming onder de mensenrechten6. Dit is te danken aan de oprichting van internationale straftribunalen zoals het Joegoslavië-Tribunaal (hierna: ICTY, 1993), het Rwanda-Tribunaal (hierna: ICTR, 1994) en het Permanent Internationaal Strafhof (hierna: ICC, 1998). Uit de Statuten en de rechtspraak van het ICTY, het ICTR en ICC volgt onder andere dat systematische verkrachting als foltering kan worden onderkend7, seksueel geweld als onderdeel van genocidale vernietiging kan worden aangemerkt8, dat de verkrachting een misdaad tegen de menselijkheid kan opleveren indien het onderdeel is van een *'widespread or systematic attack'*, waarbij het niet hoeft te worden bewezen dat de verkrachtingen op grote schaal en systematisch plaats hebben gevonden9 en eenieder die opdracht geeft, helpt of op andere manier de verkrachting medemogelijk maakt als pleger aansprakelijk gesteld kan worden10.
- Het begrip werknemer behelst vaak de term kostwinnaar wat voornamelijk mannen zijn. Indien je vrouwen gelijke kansen wilt bieden op de arbeidsmarkt brengt dit met zich mee dat vrouwelijke werknemers recht hebben op betaald zwangerschapsverlof en niet gediscrimineerd mogen worden op de enkel grond van haar hoedanigheid als vrouw, aangezien vrouwen wel zwanger kunnen raken en mannen niet. Vrouwelijke zelfstandigen hebben in Nederland pas sinds 2008 recht op een zwangerschaps- en bevallingsuitkering van minimaal zestien weken.

De hoogleraar International Non-Discrimination Law, wetenschappelijk onderzoeker en juridisch adviseur op het terrein van de non-discriminatie en gelijkebehandelingrecht, de heer Holtmaat, draagt hiervoor een oplossing aan. Het is zo dat alleen door middel van specifieke normstelling en met behulp van juridische middelen vrouwenrechten werkelijk gehandhaafd kunnen worden. Daarom zijn er specifieke verdragen en normen van kracht die zich vooral

4 R.J. Cook, Women's International Human Right Law: The way forward., Quarterly: In Human Rights 1993, p.231.
5 E. Goldschmidt, *Mensenrechten: Vrouwenrechten?,* Deventer: Kluwer 1995, p. 9.
6 H.H.M. Verrijn Stuart, 'Seksueel geweld tijdens gewapende conflicten, een beschrijving en waardering van recente ontwikkelingen in de jurisprudentie', 2001.
7 ICTY 22 februari 2001, zaak IT-96-23, Prosecutor/Kunarac, § 465.
8 ICTR 2 september 1998, zaak ICTR-96-4-T, Prosecutor/Akayesu.
9 ICTY 07 mei 1997, zaak IT-94-1-A, Prosecutor/Tadic, § 649.
10 ICTY 16 november 1998, zaak IT-96-21, Prosecutor/Delalic and others, §333 en §363.

richten op vrouwen. De vrouwenrechten zijn nodig om materiele gelijkheid te bewerkstelligen. Omdat de mannen decennia lang normvorming eenzijdig hebben gedomineerd zullen speciale vrouwenrechten dit beeld corrigeren11. Vrouwenrechten propageren daarom zowel formele gelijkheid als materiële gelijkheid. Formele gelijkheid houdt in dat gelijke rechten en gelijke behandelingen in gelijke gevallen toekomt. Materiële gelijkheid vraagt dat op een positieve manier recht wordt gedaan aan verschillen tussen mannen en vrouwen en dat deze verschillen worden onderkend en niet genegeerd. Bij materiele gelijkheid gaat het niet om dat de gelijke gevallen gelijk worden behandeld, maar om de gelijke uitkomst van de behandeling. Met objectieve en relevante criteria dient er rekening gehouden te worden om te voorkomen dat er personen of groep mensen daardoor onevenredig benadeeld of uitgesloten worden uit de samenleving12. Hieronder zal er dieper op deze materie worden ingegaan.

1. Formele gelijkheid en non-discriminatie

Formele gelijkheid van mannen en vrouwen dient er in de eerste plaats voor te zorgen dat beide geslachten gelijk zijn voor de wet en er geen discriminatie plaats vindt op basis van sekse. Hiermee wordt gelijke en doelmatige bescherming gegarandeerd. Alle irrelevante verschillen dienen buiten beschouwing gelaten te worden. Deze formele gelijkheid is onder andere tot uitdrukking gebracht in art. 26 IVBP. Het gaat dan onder andere om het toekennen van gelijke politieke rechten (passieve en actieve kiesrecht), gelijke betaling voor gelijke werkzaamheden, vrouwen dienen met betrekking tot scheiding, de voogdij over kinderen en het recht op bezittingen op gelijke voet als mannen geplaatst te worden, enzovoort.

Om formele gelijkheid voor vrouwen te bewerkstelligen is er bij de oprichting van de VN in 1946 een Commissie voor de situatie van vrouwen opgericht en deze werd uitgebreid tot de Division for the Advancement for Women (hierna: DAW). Dat heeft er toe geleid dat er verschillende verdragen tot stand zijn gekomen die de vrouwenrechten waarborgen. Het belangrijkste internationale instrument dat gelijkheid van vrouwen garandeert werd in 1979 aangenomen, het VN-Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (hierna: CEDAW). Dit verdrag is opgesteld door de Commision on the Status of Women.

Artikel 1 CEDAW brengt voor de overheid negatieve en positieve verplichtingen in het leven. Negatieve verplichtingen brengen met zich mee dat de overheid zich dient te onthouden van de gedragingen die de vrouwenrechten kunnen schenden. Positieve verplichtingen houden in dat de overheid maatregelen dient te nemen om schending van de vrouwenrechten te voorkomen en in te kunnen grijpen indien ze voorkomen. Artikel 1 CEDAW is van toepassing op zowel privé-situaties als in de publieke sfeer en reikt behoorlijk ver13. Het gelijkheidsbeginsel uit artikel 1 CEDAW gaat ook uit van een horizontale werking van de vrouwenrechten. Dit is uitzonderlijk voor internationale verdragen, daar deze vaak alleen ten opzichte van de overheid negatieve en positieve verplichtingen opleggen. Dat er spraken is van horizontale werking van de vrouwenrechten is

11 R. Holtmaat, Tussen niet verantwoordelijkheid en zorg. Nieuwe rechten voor vrouwen?, Nemesis 1993, nr. 3, p. 71-80.
12 E. Brems, Vrouwenrechten als mensenrechten, website: http://www.rosadoc.be/pdf/uitgelezen/ug12nr2mensenrechten.pdf.
13 ‘Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder ‘discriminatie van vrouwen’ verstaan elke vorm van onderscheid, uitsluiting of beperking op grond van geslacht, die tot gevolg of tot doel heeft de erkenning, het genot of de uitoefening door vrouwen van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel gebied, op het terrein van de burgerrechten of welk ander gebied dan ook, ongeacht hun huwelijkse staat, op de grondslag van gelijkheid van mannen en vrouwen aan te tasten of teniet te doen’.

echter zeer belangrijk want vrouwen worden vaak slachtoffer van normschending in de privésfeer, zoals huiselijk geweld en discriminatie op de arbeidsmarkt.

2. Materiële gelijkheid

Onze samenleving en de wetgeving worden al eeuwenlang gedomineerd door mannen. Vrouwen die zich inzetten voor vrouwenrechten vinden dat het eenzijdige beeld, die terug te vinden is in de wetgeving, gecorrigeerd dient te worden door rekening te houden met relevante en objectieve verschillen tussen mannen en vrouwen. Daarbij is gelijke behandeling alleen niet genoeg, want er zijn verschillen tussen mannen en vrouwen waar rekening mee gehouden dient te worden om discriminatie en uitsluiting van vrouwen te kunnen voorkomen. Hierbij spelen biologische verschillen en culturele rollenpatronen een rol. Ik zal er twee voorbeelden van noemen om dit beeld te illustreren. Alleen vrouwen kunnen zwanger worden en indien de overheid inkomensvoorziening realiseert voor alle werkende vrouwen, gedurende de zwangerschaps-en bevallingsverlof periode kan er werkelijk gesproken worden van materieel gelijk voor de vrouwen. In een samenleving waarin mannen vooral politiek actief zijn of oorlog gaande is worden vrouwen bv. veelal gearresteerd, verkracht of gefolterd om zo indirect een mannelijk familielid te beïnvloeden. Bij verkrachting en seksuele geweld kan er spraken zijn van schending van lichamelijke integriteit of foltering. Schending van deze normen wordt door de vrouwen op een andere manier ervaren dan door mannen.

Materiële en formele gelijkheid bestaan naast elkaar en versterken juist de positie van vrouwen in onze samenleving. Er bestaan verschillen tussen mannen en vrouwen die niet relevant zijn en deze dienen uitgeschakeld te worden bij de totstandkoming van de normgeving en toepassing ervan. Indien de specifieke verschillen tussen man en vrouw wel relevant worden geacht is het van groot belang om daar rekening mee te houden om discriminatie en uitsluiting te voorkomen. Materiële gelijkheid wordt voor vrouwen van groot belang geacht. Voorkomen van de schending van de vrouwenrechten en normgeving tot stand brengen die formele gelijkheid bewerkstelligd is niet genoeg. De vrouwen dienen werkelijk aan alle aspecten van de samenleving mee te kunnen doen. Op grond van artikel 5 lid a CEDAW dient de overheid de passende maatregelen te nemen om de sociale en culturele gedragspatroon van mannen en vrouwen te doen wijzigen. Alle vooroordelen, gewoonten en andere praktijken, die zijn gebaseerd op de gedachte van de minderwaardigheid van vrouwen of op de stereotiepe rollen van mannen en vrouwen dienen te worden uitgebannen14. Hoewel formele en materiele gelijkheid in de wetgeving tot uitdrukking wordt gebracht, komt dat niet altijd tot uitdrukking in de praktijk. In volgend paragraaf zal dit nader worden toegelicht.
Toepassing van de vrouwenrechten

Hoewel internationale verdragen juist de rechten en positie van de vrouw versterken en het gelijkheidsbeginsel benadrukken is het zo dat er binnen verschillende culturen vrouwen nog steeds een ondergeschikte rol spelen. Het Internationale recht gaat aan deze spanningsrelatie voorbij, waarbij tweetal van rechtsnormen naast elkaar ontstaat. Dit houdt in dat er negatieve en positieve verplichtingen met behulp van Internationale verdragen aan de staten opgelegd worden, zoals het geval is bij CEDAW verdrag. Doordat een verdrag binnen een staat geratificeerd wordt, worden de normen uit zo verdrag erkend en daarmee ook de vrouwenrechten die in zo verdrag geregelde worden. Verdragen brengen allerlei verplichting mee zich mee waar een land aan moet voldoen zodat vrouwenrechten ook werkelijk in de praktijk tot uitdrukking kunnen komen. Tegelijkertijd is het zo dat binnen een land een

14 E. Brems, *Vrouwenrechten als mensenrechten*, website: http://www.rosadoc.be/pdf/uitgelezen/ug12nr2mensenrechten.pdf.

andere wetgeving van kracht kan zijn, zoals de sharia. Indien de sharia geldt kunnen bepaalde rechtsnormen met betrekking tot vrouwen juist in strijd komen met CEDAW en andere Internationale vrouwenrechten. Met name komt het gelijkheidsbeginsel van vrouwen (materiële en formele) dan in het geding. Dat is bv. het geval indien vrouwen met betrekking tot scheiding, de voogdij over kinderen en het recht op bezittingen volgens de sharia niet op gelijke voet als mannen geplaatst worden, terwijl CEDAW dat wel doet. Dan ontstaat er aan de ene kant nationale normgeving die bepaalde rechten en plichten voor de vrouwen in het leven roepen, terwijl aangegane Internationale verplichtingen hele andere rechten en plichten voor de vrouwen willen bewerkstelligen. Deze twee tegenover elkaar geldige rechtsnormen zijn niet op elkaar afgestemd15.

Het zijn vaak machtige groepen binnen een samenleving die fundamentele rechten van vrouwen schenden of juist niet goed genoeg beschermen. Er dient rekening gehouden te worden met machtsongelijkheid in een samenleving, waarbij mannen vaak een dominante rol spelen. Die machtsverhoudingen hebben namelijk hun weerslag op hoe de normen, waaronder vrouwenrechten geïnterpreteerd worden en bepalen hiermee de positie van de vrouw. Indien vrouwen materiële economische en sociale gelijkheid willen bewerkstelligen dan dienen er eerst rechtsnormen tot stand gebracht te worden waarin materiele gelijkheid in verwoord is. Rechtsnormen die materiele gelijkheid propageren en belangrijke kwesties omtrent onder ander werk, scholing, lichamelijke integriteit, enz. regelen worden veelal door de Internationale verdragen gewaarborgd, waarin vrouwenrechten zijn vastgesteld. Vrouwenrechten moeten ervoor waken dat onderscheid gebaseerd op sekse niet ertoe leidt dat vrouwen tot een minder invloedrijke klasse gaan behoren. NGO's geleid door vrouwen proberen stereotype genredrollen tegen te gaan en materiele gelijkheid voor vrouwen tot stand te brengen. Nu een algemeen beeld is geschetst over de vrouwenrechten zal er worden ingegaan op de rechten van de vrouw in Irak.

Wetgeving en vrouwenrechten in Irak

Een globaal beeld dient eerst geschetst te worden over het huidige Irak en vele gebeurtenissen die er plaatst hebben gevonden na de val van Saddam Hoessein, voordat uitgelegd kan worden hoe deze gebeurtenissen een rol hebben gespeeld bij de schending van de vrouwenrechten in dit land. In Irak vinden op dit ogenblik vele schendingen plaats van de vrouwenrechten. Een van de vragen die aan de orde zal komen is of de situatie van de vrouwen verslechterd of juist verbeterd is in het huidige Irak? Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal er gebruik worden gemaakt van verschillende jaarverslagen en rapporten over Irak van Amnesty International, Human Rights Watch, de Verenigde Naties, Madre, enzovoort. In dit essay zullen niet alle schending van de vrouwenrechten in Irak aan bod komen, maar er zal slechts worden ingaan op de schending van de vrouwenrechten onder de sharia en het dagelijks geweld waarmee vrouwen in Irak mee te maken krijgen nu er steeds grotere mate van islamisering plaats vindt in het land. Schending van deze rechten vindt stelselmatig plaats en wordt veel in de kranten en rapporten belicht. Het gaat dan om eerwraak, genitale verminking, verkrachting, foltering, huiselijk geweld, gedwongen huwelijken, verkrachting binnen het huwelijk, echtscheiding, alimentatie, voogdij en erfenis. Het probleem van de schending van de vrouwenrechten zal worden belicht vanuit de invalshoek van de vrouwenrechten en mensenrechten die vastgesteld zijn in Internationale verdragen. Hiernaast zullen ook beschermingsmechanismen inzake bescherming van de vrouwenrechten en afdwingingmechanismen worden belicht.

15 J.E. Goldschmidt, *Mensenrechten: Vrouwenrechten?*, Deventer: Kluwer 1995, p.13.

Geschiedenis van Irak

Het Irak zoals we kennen heeft een korte geschiedenis en is sinds 1932 pas onafhankelijk. Bij het uiteenvallen van het grote en machtige Ottomaanse Rijk is het land ontstaan. Sinds 1968, nadat Ba'ath-partij aan de macht kwam, zijn er vele maatregelen en normen tot stand gekomen die de positie van de vrouw hebben verbeterd16. Hieronder zullen er aantal genoemd worden. In Iraakse grondwet worden gelijke rechten van de vrouwen en mannen gegarandeerd17, voor beide sekse werd er leerplicht ingevoerd tot tien jaar18, er werden wetten tot stand gebracht die er moesten bewerkstelligen dat vrouwen gelijke kansen kregen in de overheidssector, betaald zwangerschapsverlof werd er ingevoerd en intimidatie gericht tegen vrouwen op het werk werd er aangepakt19. Daarnaast kregen vrouwen veel meer rechten omtrent voogdij van hun kinderen20 en de voorwaarden waaronder een vrouw kon scheiden, regels omtrent polygaam huwelijk en erfrecht veranderde ten gunsten van de vrouw21.

Als het om regeren gaat kent Irak geen pluralistische traditie. Het was nooit een eenheidsstaat geweest en werd nadat Saddam Hoessein in 1979 aan de macht kwam kunstmatig bij elkaar gehouden. Daarbij waren Soennieten die de minderheid vormden aan de macht en werd de meerderheid die uit Sjiieten en Koerden bestond onderdrukt. De Koerden en de Sjiieten hebben geen traditie met betrekking tot een representatie in de Irakees politiek. Politieke en andere meningsverschillen werden door midden van geweld onderdrukt. Om aan de macht te blijven had Saddam Hoessein steun nodig van stamhoofden in het land, waardoor hij enige islamitische en tribale tradities moest omarmd om aan de macht te blijven22. De sharia werd er ingevoerd, waardoor de positie van de vrouw achteruit ging. Soennieten waren echter gematigde moslims in tegenstelling tot Sjiieten en Koerden met betrekking tot de uitleg van de sharia. Het was een zeer gematigde vorm van de sharia, waaronder vrouwen nog steeds veel vrijheden genoten en rechten hadden. De sharia werd slecht toegepast bij de familie en erfrecht en gold slechts voor de moslims23. Hoewel het een totalitaire staat was, waren de vrouwen er geëmancipeerder dan elders in de regio. Dat was te danken aan het feit dat het land seculier was en de wetgeving, behalve familie en personenrecht, niet gebaseerd was op de sharia. Volgens mevrouw Mahmoud, vertegenwoordiger van de Organisation for Women's Freedom in Irak, hield dat in dat de vrouwen in Irak vele burgerlijke rechten hadden in vergelijking met andere buurlanden24. Mevrouw Mahmoud noemt er aantal voorbeelden van de genoten rechten door vrouwen in Irak onder Saddam Hoessein: het hebben van een fulltime baan, een goed opleiding genieten, een man mocht pas met een

16 Human Rights Watch, Human Rights in Iraq Eight Years after the US-Led Invasion, 2011, website: http://www.hrw.org/node/95605/section/4.
17 In artikel 19 staat dat alle burgers gelijk zijn voor de wet, ongeacht geslacht, taal, sociale afkomst of godsdienst.
18 In de Leerplichtwet wet 118/1976 stond vast dat onderwijs verplicht en gratis was voor meisjes en jongens, van zes tot tien jaar oud. Meisjes mochten daarna de school verlaten, met de toestemming van hun ouders of verzorgers.
19 Artikelen 80-89 van het Gelijkgestemde Arbeidswet moeten werkenden vrouw beschermen. Artikel 4 van het Gelijkgestemde Arbeidswet heeft het recht op gelijke beloning. Vrouwen kregen zes maanden betaald zwangerschapsverlof en konden nog zes maanden extra van onbetaald verlof genieten.
20 E. Davis, Memories of State: Politics, History and Collective Identity in Modern Iraq, CA: University of California Press, 2005.
21 J. G. Jabbra en N. W. Jabbra, Women and Development in the Middle East and North Africa, New York: Brill, 1992, p. 84.
22 S. Zubaida, The Rise and Fall of Civil Society in Iraq, website: http://www.opendemocracy.net/conflict-iraqwarquestions/article_953.jsp.
23 J.W. Saen, *Democratie of Theocratie in Irak Het dilemma van de VS Deel 3*, website: http://www.blikopdewereld.nl/Ontwikkeling/geschiedenis/30-miden-oosten/274-democratie-of-theocratie-in-irak-deel-3.html.
24 J. Mahmoud, *"An empty sort of feedom"*, website: http://www.guardian.co.uk/world/2004/mar/08/iraq.gender.

vrouw trouwen na haar 18de jaar, echtscheidingen werden alleen uitgesproken door de civiele rechter, polygamie werd verboden, tenzij de eerste vrouw toestemming ervoor gaf, enzovoort.

Na de Amerikaanse invasie van 2003, verslechterde de situatie van vrouwen nog meer25. Om de macht te behouden had de regering steun nodig van conservatie en religieuze groepen en stamleiders. Hierdoor heeft de regering wetgeving tot stand gebracht die een negatieve invloed heeft op de positie van de vrouw, die voornamelijk terug te vinden is in de arbeidswet, strafrecht, personen-en familierecht26.

Indien je democratie in wil voeren, verander je daarmee de machtsverhoudingen in het land die tot dan toe golden en zullen Sjiieten dan het hoogste gezag uitoefenen, omdat ze de overweldigende meerderheid vormen. Dan dreigt er gevaar dat er een anarchiste en theocratische staat tot stand zal komen, waarbij vrouwen aantal rechten zullen verliezen die ze onder Saddam Hoessein wel hadden. Dat er anarchisme en theocratie dreigt is te verklaren door het feit dat Sjiieten minder gematigd zijn bij het uitleggen van de sharia dan Soennieten en dan is op dit moment te merken aan het feit dat vrouwen veel meer uit de samenleving verdwijnen en minder rechten toebedeeld krijgen. Er dient altijd gekeken te worden naar de onderliggende politieke machten als je ergens democratie in wilt voeren. Indien deze theocratisch zijn kunnen vrouwen meer onderdrukt worden dan onder seculier totalitarisme zoals Irak was onder Saddam Hoessein.

Huidige Irak

In het voorjaar van 2005 is in Irak een ontwerp grondwet aan de Iraakse bevolking voorgelegd, die door een speciaal comité van Koerdische, Soennitische en Sjiitische vertegenwoordigers tot stand is gekomen27. Artikel 7 van de grondwet van Irak bepaalt dat de officiële godsdienst in Irak de Islam is en dat de godsdienst de bron zal vormen voor de totstandkoming van de wetgeving. Irak zal dus niet langer een seculaire staat zijn. Dit houdt in dat het wet- en regelgeving alleen tot stand kan komen indien deze niet in strijd is met de gevestigde islamitische regels. Islamitische wetgeving beperkt de vrouwenrechten in de praktijk28. Dit zal dan in strijd zijn met artikel 12 van de grondwet waarin staat dat alle Irakezen gelijk zijn voor de wet ongeacht hun geslacht. Dat brengt met zich mee dat Irak nu verder verwijderd is van de westerse waarden dan onder Saddam Hoessein. Op dit moment hebben de vrouwen in Irak met meer onderdrukking te maken dan onder Saddam Hoessein. De kans is heel groot dat er theocratie tot stand zal komen en verdraagzaamheid en respect voor de vrouwenrechten zal in minder mate aanwezig zijn29. Sinds de val van Saddam Hoessein is deze ontwikkeling, in de dagelijkse leven, al gaande. De vraag is nu indien vrouwenrecht in Irak geschonden worden welke middelen staan tot hun beschikking. Deze zullen in de volgende paragraaf worden behandeld.

25 CEDAW, Second and Third Periodic Reports of State Parties: Republic of Iraq, website: www.hrw.org/sites/default/files/reports/iraq0211W.pdf.
26 UN Commission on Human Rights, Report of the Special Rapporteur on Violence against Women, website: http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/42e7191fae543562c1256ba7004e963c?.
27 Economist Intelligence Unit, *Country Report Iraq 2010*, website: http://store.eiu.com/product/50000205IQ.html?ref=featuredProductHome.
28 US Department of State, *Country Reports on Human Rights Practices – Iraq*, 2009, website: http://www.utrechtlawreview.org/index.php/ulr/article/viewFile/159/158.
29 J. Gray, *Zwarte Mi*s, Amsterdam: Ambo, 2007, p. 95.

Toezicht-en afdwingingmechanismen bij CEDAW

Irak is partij bij diverse mensenrechtenverdragen, waarin ook vrouwenrechten worden beschermd. Dat zijn onder andere IVBPR, IVESCR, CEDAW en Verdrag inzake de Voorkoming en Bestraffing van Genocide30. CEDAW wordt gezien als het meest belangrijkste verdrag dat de rechten van de vrouwen in Irak dient te waarborgen. Bij CEDAW heeft Irak echter een voorbehoud gemaakt, wat inhoudt dat de bepalingen uit dit verdrag de werking van de bepalingen van de sharia niet mogen beperken31. Het is zo dat eerste vijf artikelen van CEDAW de doelstellingen van het verdrag bevatten. Hierdoor dient voorbehoud die door Irak is gemaakt niet te worden onderschat, want ze ondermijnen de effectiviteit van het verdrag. Hoewel artikel 28 van CEDAW en artikel 19 van het Verdrag van Wenen elk voorbehoud dat in overeenstemming is met het doel van het verdrag verbieden, gebeurt het toch.

Indien een staat partij wordt bij een verdrag zijn daar allerlei verplichtingen aan verbonden. Het Vrouwenverdrag verplichting de staten om elke vier jaar een rapport op te stellen over de implementatie van het Vrouwenverdrag en geboekte vooruitgang ervan32. Het CEDAW-Comité doet naar aanleiding hiervan algemene aanbevelingen met betrekking tot positieve punten als wel de punten van zorg. Het is echter zo dat deze aanbevelingen juridisch niet afdwingbaar zijn33.

Irak kent een dualistisch rechtstelsel, wat inhoudt dat de bepalingen uit de verdragen geen rechtstreekse werking toekomt nadat de verdragen geratificeerd zijn. Een verdrag dient dan eerst naar nationale wetgeving te worden omgezet voordat de burgers zich daarop kunnen beroepen34. De Iraakse overheid dient op den duur bepalingen uit CEDAW in hun nationale wetgeving om te zetten. Hoewel er geen spraken is van directe toetsing van bepalingen uit CEDAW aan de Iraakse wet, schendt de Iraakse overheid wel internationale verplichtingen indien ze vrouwenrechten schendt die in CEDAW zijn vastgesteld. Dit komt doordat Irak CEDAW wel heeft geratificeerd en niet mag handelen in strijd met de bepalingen uit het verdrag, maar slecht de wetgeving tot stand dient te brengen die hiermee in overeenstemming is. Artikel 18 WVW bepaalt dat een staat voorwerp en doel van een verdrag niet ongedaan mag maken alvorens verdrag inwerking is getreden. Iraakse vrouwen kunnen zich dus niet direct beroepen op CEDAW indien hun rechten worden geschonden. Indien de overheid de sharia invoert handelt zij niet in strijd met enige bepalingen uit CEDAW, omdat de Iraakse overheid hierop een voorbehoud heeft gemaakt en zullen Iraakse vrouwen de gevolgen ervan moeten aanvaarden.

Om toch ervoor te zorgen dat CEDAW bescherming van vrouwenrechten kan waarborgen is er binnen VN facultatieve protocol bij het Vrouwenverdrag aangenomen35 (hierna: OP-CEDAW). Dit protocol moet een oplossing bieden voor het gebrek aan afdwingingmechanismen in het Vrouwenverdrag zelf. OP-CEDAW voorziet in individuele klachtenprocedure en onderzoeksprocedure voor het CEDAW-Comité indien rechten uit

30 UN Office of the High Commissioner on Human Rights, website: http://treaties.un.org/Pages/Treaties.aspx?id=4&subid=A&lang=en.
31 Artikel 2f, 2g, 9 en 16 CEDAW.
32 Artikel 18 Vrouwenverdrag.
33 K.D. Askin, *Prosecuting Wartime Rape and Other Gender-Related Crimes under International Law: Extraordinary Advances, Enduring Obstacles*, San Francisco: Berkeley Journal of International Law, 2003, p. 234.
34 R. Jennings en A. Watts, *Oppenheim's international law: Peace*, Oxford University Press, 2008.
35 Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, New York, 6 oktober 1999, ondertekening 10 december 1999, inwerkingtreding 22 december 2000, op 3 februari 2004 hadden 60 staten het OP-CEDAW geratificeerd.

CEDAW worden geschonden36. Nadat vrouwen die van mening zijn dat zij het slachtoffer zijn van een schending van het VN-Vrouwenverdrag en in hun eigen land daarover zijn uitgeprocedeerd, kunnen ze hun klacht voorleggen aan het CEDAW-Comité. Op grond van artikel 1 OP-CEDAW mag het slachtoffer een klacht indienen. CEDAW-Comité bepaalt welke bepalingen uit dit verdrag toetsbaar en juridisch afdwingbaar zijn en welke bepalingen alleen verplichtingen aan het staat opleggen om bepaalde doelen of passende maatregelen te nemen. In artikel 8 OP-CEDAW is er bepaald dat indien er ernstige of systematische schendingen plaatst vinden van het Vrouwenverdrag CEDAW-Comité hierna een eigen onderzoek zal instellen. Naar aanleiding van bevindingen zullen er passende maatregelen worden getroffen. OP-CEDAW biedt hiermee toch nog enige afdwingbare bescherming tegen schending van de vrouwenrechten op Internationaal niveau. Het is echter zo dat Irak geen partij is bij OP-CEDAW en vrouwen in Irak dan ook geen toegang hebben tot individuele klachtenprocedure37.

Daarnaast werd er ook Verklaring inzake de eliminatie van geweld tegen vrouwen (hierna: DEVAW) aangenomen38. De DEVAW werd aangenomen om het Vrouwenverdrag aan te vullen en te versterken. De DEVAW heeft echter niet de juridische afdwingbaarheid van een verdrag39. Uit voorafgaande blijkt dat de belangrijke beschermingsmechanismen inzake bescherming van de vrouwenrechten en efficiënte toezicht-en afdwingingmechanismen ontbreken in Irak. Dit leidt tot groot talige schendingen van vrouwenrechten. Dit zal hieronder besproken worden.

Schending vrouwenrechten in Irak

Voor het verdere onderzoek naar de schending van de vrouwenrechten in Irak, dient eerst te worden gekeken naar de gehanteerde vorm van de wetgeving en de rechtspraak in dit land. In dit hoofdstuk zal het rechtssysteem van Irak worden behandeld. Het geschetste kader van de wetgeving in Irak is bepalend voor het verkrijgen van een inzicht op het domein van de vrouwenrechten in dit land. Dit hoofdstuk beslaat de volgende onderwerpen: sharia, legalisering van geweld tegen vrouwen en schendingen van de vrouwenrechten.

De Sharia

In het Westen zijn alle staten seculier en dat houdt in dat normen en waarden en daarmee ook de wetgeving bepaald wordt door de algemene opvatting die op dat moment geldt. In Irak is het echter zo dat de wetgeving niet alleen afhankelijk zal zijn van algemeen heersende opvattingen in het land, maar deze zal ook begrensd worden door de regels die door God zijn gezonden. Dit komt door het feit dat de officiële godsdienst in Irak de Islam is en de wetgeving hierop gebaseerd dient te worden. Het Iraakse rechtssysteem is een combinatie van wetgeving naar het Franse model en Islamitische regelgeving. De Islamitische regelgeving is gebaseerd op de sharia. De sharia wordt gevormd aan de hand van de volgende bronnen40:
· De Koran: het woord van god.
· De Soenna: het handelen van profeet Mohammed

36 V. Vandenhole, The procedure before the UN Human Rights Treaty Bodies, divergence or Convergence, Antwerpen: Intersentia, 2004, p. 271-278.
37 UN OHCHR, website: http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-8-b&chapter=4&lang=en.
38 United Nations, Declaration on the elimination of violence against women, UN Doc. A/Res/48/104, 12 februari 1994.
39 Preambule §7, art. 2 Verklaring inzake de eliminatie van geweld tegen vrouwen.
40 M. S. Berger, *Klassieke Sharia en Vernieuwing, Amsterdam*, Amsterdam University Press, 2006, p.13.

· De Figh: wetgeving opgesteld door wetenschappers en theologen aan de hand van de Koran en Soenna.
· De Tazir: wetgeving opgesteld door de overheid.

In de sharia zijn regels te vinden omtrent menselijke gedraging die noodzakelijk zijn voor iemands geestelijke en lichamelijke gezondheid. Daarbij wordt er geen onderscheid gemaakt tussen de religieuze en het seculiere leven. De sharia heeft niets weg van de wetboeken zoals we die in het Westen kennen, maar is vooral gebaseerd op de jurisprudentie. Uit de jurisprudentie wordt er geprobeerd om een algemeen regel af te leiden die weer in andere, vergelijkbare situatie van toepassing kan zijn. Deze taak komt aan de rechters toe en indien zij er niet uitkomen wordt er beroep gedaan op rechtsgeleerde die op basis van Koran, soenna, idjma41 en analogie een uitspraak doen. Volgens gelovigen zijn de belangrijkste wettelijke voorschriften afkomstig van God en daarin staan de belangrijkste principes waarop de mens zijn leven dient te baseren. Op moslims rust een plicht om enkel en alleen de Wet van Allah te volgen en dus dienen alle zaken in het leven opgelost te worden volgens de regels die de God heeft geopenbaard. Toch blijft het vaak onduidelijk wat er precies onder de sharia wordt verstaan. Het is geen allesomvattend rechtssysteem, is afhankelijk van de eigen interpretatie en is nooit officieel vastgelegd. De sharia beslaat volgende rechtsgebieden: kledingvoorschriften, verhouding tussen mannen en vrouwen, erfrecht, enkele strafrechtelijke delicten, geloofsafval, belastingen, familierecht, spijswetten, oorlogs- en contractenrecht, de juridische positie van niet-moslims en vrouwen, landbouw en milieubescherming. Alle overige rechtsgebieden worden door de overheid vastgesteld en zijn niet gebaseerd op de Islamitische wetgeving42. Omdat de sharia voor een deel gebaseerd is op de eigen interpretatie, wordt in iedere land een andere variant gehanteerd. Dit betekent dat de regels van de sharia per land verschillen. Hieronder zullen de algemene regels van de sharia worden besproken. Hoewel in verschillende landen, verschillende interpretaties van de sharia worden gehanteerd zijn meeste geleerde over onderstaande kernelementen met elkaar eens en worden deze in alle landen waar de sharia van kracht is op hetzelfde wijze toegepast.

Het familie- en erfrecht beslaan een groot deel van de sharia. Deze twee aspecten worden uitvoerig behandeld in de Koran door volgende onderwerpen: het huwelijk, verzorgingsplicht, polygamie en erfrecht. De regels omtrent deze aspecten zullen nader worden toegelicht43. In de sharia wordt het sluiten van een huwelijk als een privaatrechtelijke handeling gezien, waarbij geen handelingen van de overheid worden vereist. Na het afsluiten van een huwelijk is de man verplicht om de vrouw en toekomstige kinderen te voorzien in hun levensonderhoud. De man krijgt een financiële plicht ten aanzien van zijn gezin. De vrouw daartegen is verplicht om voor de kinderen te zorgen, het huishouden op zich te nemen, de man te gehoorzamen en eerbaar te zijn. De vrouw dient de man te gehoorzamen, omdat zij volgens de sharia onder het gezag van haar man valt. In sommige gevallen betekent dit dat de vrouw niet het huis uit mag zonder de toestemming van haar man. Als de vrouw niet gehoorzaamd mag de mannen maatregelen hiertegen nemen, zoals het streng toespreken. Voor de man is het toegestaan om polygamie te plegen. Volgens de Koran mag de man met maximaal vier vrouwen getrouwd zijn. De man is wel verplicht alle vier de vrouwen goed te behandelen. Vrouwen hebben echter niet het recht om met meer dan één man getrouwd te zijn44.

41 "het unanieme doctrine en advies van de erkende religieuze autoriteiten op een bepaald moment".
42 Zie over deze discussie tussen de verschillende islamitische rechtsscholen. N. Coulson, *Histoire du droit islamique*, Paris: PUF, 1995, p.85 e.v. Ook binnen de vier grote scholen was er vaak discussie over fundamentele aspecten van het recht. De vier grote scholen zijn Hanbalisme, Hanafisme, Malikisme en Sjafisme.
43 M. S. Berger, *Klassieke Sharia en Vernieuwing, Amsterdam*, Amsterdam University Press, 2006, p.133.
44 M. S. Berger, *Klassieke Sharia en Vernieuwing, Amsterdam*, Amsterdam University Press, 2006, p.76

Het aanvragen van een echtscheiding is alleen aan mannen voorbehouden. De man mag zonder opgave van reden een echtscheiding aanvragen. Het is een eenzijdige rechtshandeling, die alleen voor mannen van toepassing is. De man krijgt hiernaast ook drie maanden bedenktijd. De vrouw wordt volgens de sharia niet in staat gesteld om zelfstandig te scheiden. Vrouwen kunnen wel hun huwelijk laten ontbinden door de rechter. Voor het ontbinden van een huwelijk door de rechter is de vrouw verplicht goede argumenten aan te dragen. De vrouw kan ook bij wederzijde instemming een scheiding aanvragen. Na de scheiding heeft de vrouw geen recht op alimentatie, omdat de sharia alleen financiële verplichtingen tijdens het huwelijk onderkent. De financiële plicht jegens de kinderen blijft geldig na de scheiding45.

Het erfrecht is een van de belangrijkste elementen van de sharia. In de Islamitische wereld wordt de wetgeving op dit rechtsgebied als zeer vooraanstaande beschouwd. In de sharia is het onterven van familieleden niet mogelijk. Volgens de sharia mag een derde van het vermogen volgens testament worden verdeeld. Het overige deel wordt eerst verdeeld onder de vrouwelijke familieleden en vervolgens krijgen de mannelijk leden hun deel. De man erft de helft minder dan de vrouw. Echter als de vrouw een ander geloof aanhangt dan de Islam heeft zij alleen recht op het vermogen van de overledene via het testament46. Onder de sharia wordt de positie van vrouwen met betrekking tot het aanvragen van een echtscheiding, het sluiten van een huwelijk en de traditionele rol die aan vrouwen toegeschreven wordt tijdens het huwelijk als relatief slecht beschouwd. Echter bij erfrecht wordt de positie van vrouwen beter geacht dan onder het seculier rechtstelsel. Nu een beeld is geschetst van de kernelementen van de sharia zal er worden ingegaan op de toepassing ervan in het huidige Irak in combinatie met andere wetgeving die de vrouwenrechten schenden.

Legalisering van geweld tegen vrouwen

In Irak is de Iraqi Law of Personal Status no. 188 uit 1959 (hierna: ILPS) nog steeds van kracht, die in religieuze rechtbanken toegepast wordt om geschillen te beslechten. Deze is grotendeels gebaseerd op de sharia en voornamelijk van toepassing op moslims47. De geschillen van christenen, joden en andere minderheden omtrent erfenissen worden ook door ILPS geregeld, terwijl andere geschillen deels door Iraakse Burgerlijke Wetboek en deels door hun eigen persoonlijke wetgeving worden geregeld. In ILPS worden huwelijk, echtscheiding, voogdij over kinderen, erfrecht, schenkingen en andere soortgelijke religieuze zaken geregeld. De geschillen omtrent huwelijk en de echtscheiding worden behandeld door de Personal Status Courts, waarbij zowel civiele rechters als islamitische rechters (qadi) in deze rechtbanken een rol spelen. Ze passen dan zowel de Personal Status Law toe als de sharia48. Tijdens Saddam Hoessein was deze wet ook van toepassing. Hoewel het land onder Saddam Hoessein seculier was en de wetgeving niet gebaseerd was op de islamitische wetgeving bewijst ILPS het tegendeel. ILPS was dan wel gebaseerd op de sharia, maar het was een van de meest vooruitstrevende wetgevingen omtrent personen-en familierecht in de regio. Onder ILPS werden de vrouwenrechten naar de Westerse maatstaven geschonden, maar de vrouwen hadden toen nog relatief veel rechten in vergelijking met de huidige situatie in Irak. Na de val van Saddam Hoessein kregen de vrouwen het nog zwaarder te verduren49.

45 M. S. Berger, *Klassieke Sharia en Vernieuwing, Amsterdam*, Amsterdam University Press, 2006, p.87.
46 N. Coulson, *Succession in the muslim family*, Cambridge: Cambridge University press, 1971, p. 22.
47 Artikel 2 van de Personal Status Law no. 188 van 1959, website: www.unhcr.org.
48 UNHCR, Country of Origin Information Iraq, website: http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/435637914.pdf.
49 N. Brown, *Debating Islam in Post–Baathist Iraq*, *Carnegie Endowment for International Peace Policy* New York: Outlook, 2005, p.45.

Een van de redenen daarvoor was dat in Irak tribale geschillenbeslechting in kleine steden en dorpen al voorkwam, maar sinds de val van Saddam Hoessein worden steeds meer geschillen op deze wijze beslechtend. Dit heeft te maken met het feit dat door de oorlog het Iraakse gerechtelijke systeem niet naar behoren functioneert, waardoor steeds meer mensen hun geschillen laten beslechten door stamoudste of sjeik50. Daarnaast is ook gebrek aan het vertrouwen in de nieuwe rechtsorde en in de rechterlijke macht. Er bestaan geen geschreven regels of procedurevoorschriften bij deze wijze van geschillenbeslechting, waardoor het moeilijk wordt om een eerlijke en objectieve procedure te garanderen51.

Daarnaast, op 29 december 2003, heeft de voorzitter van de Hoge Raad, Abdul Aziz al-Hakim, voorstel ingediend, Resolutie 137, om ILPS te vervangen door de sharia. De leden van de Iraakse interim-Raad van Bestuur hadden het voorstel tijdens de zitting aangenomen. De Iraakse interim-Raad van Bestuur heeft toen officieel aangegeven dat de rechten van de vrouw nog meer dienen te worden beperkt. Voordat dit voorstel een wet kon worden diende Paul Bremer, hoofd Amerikaanse bewindvoerder in Irak, zijn handtekening eronder te zetten. Hij heeft het echter geweigerd om zijn handtekening eronder te zetten, na de vele nationale en internationale protesten van de mensenrechtenorganisaties.

Zoals al eerder besproken, is niet vooraf gesteld wat de sharia is en kan deze geïnterpreteerd worden als relatief progressieve wetgeving die de vrouwenrechten waarborgt zoals in Marokko52. In 2004 is er een nieuwe, progressieve, familiewet door de koning aangenomen, die veel meer vrouwenrechten waarborgt. Huwelijksleeftijd voor een vrouw is op 18 jaar bepaald en indien een van de partij een scheiding wil aanvragen dienen beide partijen voor de rechter te verschijnen om hun standpunt toe te lichten53. De sharia kan ook worden gebruikt om bijvoorbeeld geweld tegen de vrouwen te rechtvaardigen, zoals in Nigeria. In Nigeria is sinds 1999 de sharia uitgebreid met betrekking tot het strafrecht. Bij overspel mag een vrouw gestenigd worden en door islamitische conservatieven wordt er beweerd dat steniging tot de dood goddelijke straf is54.

Naar aanleiding van het verrichte onderzoek van MADRE leek er op dat de vrouwenrechten zouden worden beperkt in Irak indien de sharia van toepassing zou worden verklaard op personen- en familierecht. Indien Resolutie 137 was aangenomen kon ILPS vervangen worden door willekeurige interpretaties van de sharia. In dat geval zouden de islamitische rechtbanken alle geschillen onder moslims met betrekking tot het huwelijk en echtscheiding mogen beslechten en naar eigen inzicht het sharia mogen interpreteren. Zelfbenoemde, streng gelovige, religieuze geestelijken zouden in dat geval de bevoegdheid krijgen om vrouwen het recht op onderwijs, werk, erfenis en de voogdij over hun kinderen te ontzeggen en de vrijheid van verkeer en reizen te beperken. Vrouwen zouden gedwongen kunnen worden om op veertien jarige leeftijd een huwelijk aan te gaan, polygamie zou toegestaan worden en religieuze kleding zou verplicht gesteld worden. De geestelijke uit Irak zouden in dat geval zich kunnen uitspreken over alle kwesties die een cruciaal rol spelen bij het bepalen van de positie van vrouwen in het huidige Irak. Hoewel Resolutie 137 niet was aangenomen, doordat

50 US Department of State, *203203 UNHCR, Country of Origin Information Iraq*, website: http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/435637914.pdf.
51 US Department of State, 2009 Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, website: http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/nea/136069.htm.
52 BBC News, *Morocco Boosts Women's Right*s, 2003, website: http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/–/1/hi/world/africa/3183248.stm.
53 S, Bouddount, *De Marokkaanse familiewet*, website: http://mvvn.nl/files/downloads/presentaties/DeMarokkaansefamiliewet.pdf.
54 I. Ayesha, *Working within Nigeria's Sharia Courts*, *Human Rights Dialogue* website: http://www.carnegiecouncil.org/resources/publications/dialogue/2_10/articles/1053.html.

Paul Bremer weigerde om zijn handtekening eronder te zetten, laat het wel zien hoe vertegenwoordigers uit het Iraakse bestuur tegenover vrouwenrechten staan. Indien in de toekomst in Irak geen toestemming meer van Amerikaanse bewindvoerder nodig zal zijn, voordat zulke resolutie aangenomen mogen worden, beloofd dat niet veel goeds voor de vrouwenrechten en de positie van de vrouwen in Irak. Hoewel de sharia officieel niet van toepassing is verklaard op personen- en familierecht worden echter vele geschillen die hieronder vallen, door stamoudste of sjeik, in overeenstemming met de sharia regels beslecht. Daarnaast preken geestelijke leiders in Irak dat toegang tot onderwijs, werk en de vrijheid van verkeer bij vrouwen beperkt dient te worden. Bijna alle vrouwen in Irak ondervinden last hiervan in hun dagelijks leven. Hieronder zullen er een aantal schendingen van de vrouwenrechten besproken worden in het huidige Irak.

Schendingen van de vrouwenrechten

Geweld op straat

Veel geweld waarmee vrouwen in het huidige Irak mee te maken krijgen is gerelateerd aan toepassing van strengere Islamitische regels die er nu gelden dan tijdens de regeerperiode van Saddam Hoessein. In Baghdad mogen vrouwen in sommige buurten zelfs niet alleen naar de markt of autorijden55. Steeds meer vrouwen worden met veel geweld aangespoord om hijab te dragen en indien ze dat niet doen wordt er hard tegen ze opgetreden. Dit gebeurt ook bij de vrouwen die een ander geloof hebben. Hierdoor bestaat er geen godsdienstvrijheid meer, wat in strijd is met artikel 43 van Irakees grondwet, die godsdienstvrijheid garandeert56. Strenge Islamitische regels worden door Islamic Supreme Council of Iraq (hierna: ISCI) opgelegd57. Deze partij is na de verkiezingen van 2005 een van de machtigste partijen geworden, die zeer strenge Islamitische regels handhaaft, die vaak niet tot de officiële Iraakse wetgeving behoren. Over hele Irak waren in 2006 posters te vinden waarop gewaarschuwd werd dat vrouwen zonder hoofddoek de straat niet op mochten, de auto niet mochten rijden, geen make-up mochten dragen en niet met mannen om mochten gaan. Hierna worden de politieagenten ingezet om vrouwen steeds meer aan te sporen om zich op een bepaald manier te gedragen. Indien een vrouw zich niet aan de gestelde regels houdt kan het gebeuren dat ze wordt ontvoerd door gewapende militaire waarbij ze deze vrouwen verkrachten, martelen, onthoofden en vermoorden. Hun lichamen worden daarna op de begraafplaats gedumpt, waarbij briefjes achter gelaten worden, waarop staat dat ze zich niet aan de kledingvoorschriften hebben gehouden of ze worden beschuldigd van vreemdgaan. Sommige gevonden slachtoffers waren geblinddoekt, hun handen waren gebonden, ze werden ervoor gemarteld en in sommige gevallen was er zeer zware lichamelijk letsels aangebracht. Veel familieleden komen de slachtoffers niet ophalen, omdat ze bang zijn dat hun familie eer wordt aangetast58. In 2008 werd in Basra zelfs het leger ingezet omdat de vrouwen geterroriseerd werden door de milities. In de stad werden alleen al in 2007 133 vrouwen

55 Human Rights report, 1 mei - 31 juni 2006, website: http://www.uniraq.org/documents/HR%20Report%20May%20Jun%202006%20EN.pdf.
56 Human Rights report, 1 januari- 30 juni 2008, website: http://www.uniraq.org/documents/UNAMI_Human_Rights_Report_January_June_2008_EN.pdf. en United States Department of State, Trafficking in Persons Report 2008, Special Cases, Iraq, 2008, website: http://www.state.gov/documents/organization/105660.pdf.
57 H. Mahmoud, *Iraq Must Rejecta Constitution that Enslaves Women*, website: http:// comment.independent.co.uk/commentators/article305879.ece.
58 Human Rights report, 1 november - 31 december 2006, website: http://www.uniraq.org/FileLib/misc/HR%20Report%20Nov%20Dec%202006%20EN.pdf. ; Human Rights report, 1 juli - 31 december 2007, website: http://www.uniraq.org/documents/double_quarterly_1july-31dec2007_engl.pdf. en S. Tavernise, The Struggle for Iraq; As Trust Vanishes, ManyIraqis Look to Gunmen as Protectors, website: http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9C0CE0D9163FF932A15753C1A9609C8B63.

gedood. Meeste vrouwen hebben uit veiligheidsoverwegingen ervoor gekozen om hoofddoek en andere bedekkende kleding in het openbaar te dragen59.

De machthebbers in Irak en ministerie van de Binnenlandse Zaken roepen de vrouwen steeds meer op om thuis te blijven, waarbij de vrouwen zelfs na de dood van hun man niet naar buiten mogen gaan zonder dat ze een mannelijk familielid bij zich hebben60. Decennia lang was er spraken van geweld in Irak, waarbij relatief veel alleenstaande vrouwen alleen hun huishouden runnen. Er zijn 3 miljoen weduwen in Irak61. Indien weduwe besluiten om te gaan werken worden ze geweerd op de arbeidsmarkt, waarbij hun kinderen vaak eerder stopen met school, om te gaan werken62. Op dit moment wordt de posities van de weduwen uitgebuit door de mannen. Mannen stellen vaak een plezier huwelijk voor. Dat houdt in dat twee mensen korte periode trouwen, waarbij in ruil voor seks, vrouw geld ontvangt. De regering moedigt dit aan en het is sociaal aanvaardbaar63. Het is de dominante leer op dit moment met betrekking van interpretatie van de sharia, waarbij het wordt gezien als de plicht van de vrouw om thuis te blijven en voor de kinderen te zorgen in plaats van om aan het werk te gaan64. Er zijn nauwelijks normen omtrent arbeid die de positie van de vrouw verbeteren en de overheid onderneemt niets om de positie van de vrouwen op de arbeidsmarkt te verbeteren65.

De mogelijkheden van vrouwen om vrij te bewegen buiten het huis worden beperkt, toegang tot zorg, onderwijs en deel te nemen aan publiek leven sterk bemoeilijkt66. Vooral vrouwen die politiek actief zijn, goed opgeleid, studeren of vrouwenrechten propageren worden extra bedreigd en aangevallen. Ze staan in de weg voor het stichten van theocratie. Geweld die er tegen vrouwen wordt gebruikt is volgens vele eerste stap die er toe moet leiden dat er Islamitische staat tot stand komt en dat er vrouwen worden onderworpen aan regels ervan67. Dit maakt het onmogelijk voor de vrouwen in Irak om hun economische, sociale en politieke rechten te realiseren.

Eerwraak

Sinds 2003 is in Irak eerwraak sterk toegenomen. Deze moorden worden gepleegd indien vrouwen "immoreel" gedrag vertonnen en familie eer aantasten. Vrouwen worden meestal beschuldig dat ze familie eer hebben aangetast indien een vrouw of meisje een relatie kreeg of ging trouwen tegen de wil van haar familie, het slachtoffer is geweest van seksueel geweld, haar maagdelijkheid voor het huwelijk heeft verloren, ging scheiden tegen de wil van haar familie, betrokken is geweest bij een buitenechtelijke affaire en weigeren een gearrangeerd huwelijk aan te gaan68. Eerwraak is geworteld in gewoonterecht, die er nog bestond voor islam en christendom. Deze werd door sommige islamieten in Irak toegeëigend,

59 US Department of State, Country Reports on Human Rights Practices – Iraq, 2009.
60 H. Edwar, Latest Update from the Iraqi Women's Network,Women's Human Rights Net, website: http://www.whrnet.org/fundamentalisms/docs/action–iraq–sitin–0507.html.
61 Human Rights report, 2009, website: http://www.uniraq.org/documents/UNAMI_Human_Rights_Report15_January_June_2009_EN.pdf.
62 Human Rights report, 1 januari- 30 juni 2008, website: http://www.uniraq.org/documents/UNAMI_Human_Rights_Report_January_June_2008_EN.pdf.
63 Human Rights Watch, Human Rights in Iraq Eight Years after the US-Led Invasion, 2011, website: http://www.hrw.org/node/95605/section/4.
64 R. Rosen, The Hidden War on Women in Iraq, website: http://www.tomdispatch.com/post/101034.
65 Country Reports on Human Rights Practices, 2010, website: http://www.state.gov/documents/organization/160462.pdf.
66 Human Rights report, 1 november - 31 december 2006, website: http://www.uniraq.org/FileLib/misc/HR%20Report%20Nov%20Dec%202006%20EN.pdf.
67 S. Al Awsy, *Iraq: Women Want Rights Pledge Honored*, website: http://www.wluml.org/node/3094.
68 Human Rights Watch, Human Rights in Iraq Eight Years after the US-Led Invasion, 2011, website: http://www.hrw.org/node/95605/section/4.

waarbij beweerd wordt dat eerwraak een religieuze verplichting is. Eerwraak wordt echter niet gedoogd door de Koran of de Hadith. Mannelijke familieleden plegen meestal eermoorden en handelen soms op bevel van stamoudsten, die vinden dat vrouw de traditionele codes van eer heeft geschonden. Eerwraak wordt als nodig geacht om de goede moraliteit te waarborgen in de samenleving. Daarbij wordt de vrouw als schuldige partij aangemerkt en haar moordenaar als slachtoffer.

Dat er eerwraak sterk toegenomen is sinds 2003 is te verklaren aan aantal factoren:

- de islamitische partijen komen steeds meer aan de macht en dat is in hele samenleving voelbaar, waaronder ook in moskeeën. Daar wordt gepreekt dat indien familie eer wordt geschonden plicht op de familie rust om de eer te herstellen en doden van de vrouw geen zonden is.
- door de oorlog functioneert het Iraakse gerechtelijke systeem niet naar behoren, waardoor mensen steeds meer hun geschillen laten beslechten door niet officiële religieuze rechtbanken. Daarbij kan eerwraak als straf opgelegd worden.
- op grond van artikel 130 van wetboek van strafrecht worden hele lage straffen opgelegd aan daders van eerwraak, vaak maar een half jaar gevangenisstraf. Er gelden dan verzachtende omstandigheden. De daders zijn hierdoor overtuigd dat het sociaal gedoogd wordt.
- er is steeds meer armoede in Irak, waardoor vrouwen steeds meer kiezen voor polygamie en gedwongen huwelijke. Indien ze toch nog nader besluiten om te gaan scheiden verhoogt dat de kans op eerwraak.

In Noorden van Irak werden in 2008 163 gevallen van eerwraak gemeld69, terwijl dit jaar tussen augustus en november 27 gevallen beken zijn. Niemand werd er echter gearresteerd70. Heel veel zaken van eerwraak worden als zelfmoord aangemerkt bij de politie en verder onderzoek wordt er niet naar gedaan71. Eerwraak beperkt zich niet tot Noord Irak en vindt over algemeen in Zuiden van Irak plaats.

In Iraakse Wetboek van Strafrecht zijn er regels opgenomen omtrent eerwraak. Indien je de gedraging eronder kan kwalificeren worden er hele lichte straffen voor opgelegd. De aanleiding ervoor dient dan wel te liggen in ongerechtvaardigde en ernstige provocatie van de kant van slachtoffer of de verdachte dient eervolle motieven te hebben gehad om het te doen72. Volgens artikel 130 van het Iraakse Wetboek van Strafrecht mag de rechter dan de doodstraf reduceren tot een jaar gevangenisstraf en een levenslange gevangenisstraf reduceren tot zes maanden gevangenisstraf. Indien een moord wordt begaan door de echtgenoot mag de rechter een gevangenisstraf opleggen van minder dan drie jaar73, terwijl volgens artikel 377 van het Wetboek van Strafrecht man niet gestraft mag worden voor vreemdgaan indien hij dat niet in zijn huis heeft begaan en kan bewijzen dat hij niet wist dat

69 United Nations Assistance Mission to Iraq, *Human Rights Report: 1 July 2008-31 December 2008*, website: http://www.uniraq.org/documents/UNAMI_Human_Rights_Report_July_December_2008_EN.pdf.
70 Amnesty International Report, 2007, website: http://www.amnesty.org/en/region/iraq/report-2007.
71 United Nations Assistance Mission for Iraq, Human Right Report, 2009, website: http://www.uniraq.org/documents/UNAMI_Human_Rights_Report16_EN.pdf.
72 Zie artikel 128, 130 en 409 van het Iraakse Wetboek van Strafrecht.
73 Amnesty report, 2011, website: http://www.amnesty.org/en/region/iraq/report-2011. In artikel 409 van het Iraakse Wetboek van Strafrecht is vastgesteld dat indien een man zijn vrouw dood, terwijl hij haar heeft betrapt tijdens het vreemdgaan, hij niet meer dan drie jaar gevangenis straf kan krijgen.

de vrouw getrouwd was74. Er is in 2009 geprobeerd om artikelen 41, 409 en 377 uit de Wetboek van Strafrecht te halen, maar minister van Justitie heeft dat geweigerd omdat wat er vastgesteld is in de artikelen overeenkomt met de culturele achtergrond van Irak75.

Genitale verminking

Het vindt plaats voornamelijk bij meisjes tussen drie en twaalf jaar. In Noord Irak komt het meestal alleen voor. Uit onderzoek blijkt dat 98% van de vrouwen genitale verminking heeft ondergaan in 54 dorpen in Rania en Qalat Dazei76. Het percentage, dat genitale verminking elders heeft ondergaan verschild per stad of dorp en varieert tussen 34% en 97%. Het verzoek om genitale verminking gebeurt meestal door de vrouwelijke familieleden en wordt uitgevoerd door voedvrouwen, die meestal gebruik maken van vieze scheermeisjes, waarna as uit de over wordt gebruikt om bloed te doen stollen. Genitale verminking vindt plaats zonder narcose en meerdere meisje ondergaan tegelijkertijd de procedure. Er zijn vier verschillende vormen van genitale verminking. Dat kan variëren van weghalen van clitoris tot infibulatie. Er is geen medische reden voor genitale verminking. De veroorzaakt grote pijn, bloedingen, infecties en onvruchtbaarheid bij meisjes en leidt tot psychische, seksuele, emotionele leed77. Indien een vouw later onvruchtbaar blijkt te zijn mag haar man van haar scheiden en haar familie haar afstoten, ongeacht de reden daarvoor78. De voedvrouwen geven aan dat ze dit doen zodat vrouwen kunnen trouwen, dat vrouwelijke seksualiteit gehandhaafd dient te worden en dat vrouwen dan pas rein worden en meer respect verdienen in hun cultuur. Heel vaak wordt echter een link gelegd tussen Islam en genitale verminking en sommige geestelijke leiders moedigen dit dan ook aan. Na de val van Saddam Hoessein wordt het in Irak zelfs op de televisie aangemoedigd, door de geestelijke leiders79. Het is echter zo dat meeste moslims dit gebruik juist afkeuren80 en een van de meest gerespecteerd Islamitische geleerde Muhammad Sayyed Tantawi, van Grand Sheikh of Al-Azhar University heeft zich hier fel over uitgelaten en heeft aangegeven dat in de sharia en de Koran nergens over genitale verminking wordt gesproken81. Koerdische regering heeft in 2008 in Noord Irak een wet niet aangenomen, die aan deze gebruiken een einde moest maken. Rechten van een vrouw die geschonden worden bij genitale verminking zijn recht op gezondheid82, recht op gelijke behandeling83, het recht om vrij te zijn van geweld84, en het recht op leven en op lichamelijke integriteit85.

74 United Nations Assistance Mission for Iraq, Human Right Report, 2009, website: http://www.uniraq.org/documents/UNAMI_Human_Rights_Report16_EN.pdf.
75 United Nations Assistance Mission for Iraq, Human Right Report, 2009, website: http://www.uniraq.org/documents/UNAMI_Human_Rights_Report16_EN.pdf.
76 Human Rights report, 2008, website: http://www.uniraq.org/documents/UNAMI_Human_Rights_Report_July_December_2008_EN.pdf.
77 Human Rights Watch, Female Genital Mutilation in Iraqi Kurdistan: They Took Me and Told Me Nothing, website: www.hrw.org/sites/default/files/reports/wrd0610webwcover.pdf.
78 P. Murthy en C. Lanford Smith, Women's Global Health and Human Rights, London: Jones & Bartlett Publishers, 2009, p. 302.
79 Human Rights Watch, Female Genital Mutilation in Iraqi Kurdistan: They Took Me and Told Me Nothing, website: www.hrw.org/sites/default/files/reports/wrd0610webwcover.pdf.
80 American Academy of Pediatrics, Committee on Bioethics, Female Genital Mutilation, Pediatrics, website: http://pediatrics.aappublications.org/content/102/1/153.full.pdf.
81 Women's UN Report Program and Network, Female Genital Mutilation-FGM, Cairo Conference, Al-Azhar University, Recommendations of the Conference - The Same Value as a Fatwa, website: http://www.wunrn.com/news/2007/01_07/01_22_07/012707_female.htm.
82 Artikel 12 van ICESCR waarin staat dat iedereen recht heeft op het genot van het hoogst haalbare niveau van lichamelijke en geestelijke gezondheid. In commentaar nr. 14 op implementatie van ICESCR, wordt uitdrukkelijk verklaard dat staten verplichtingen hebben om de gezondheid van vrouwen en meisjes aan te pakken, waarbij doeltreffende en passende maatregelen moeten worden genomen.
83 CEDAW verplicht de staten om alle vormen van discriminatie tegen vrouwen te elimineren in gezondheidszorg en ze toegang te verschaffen tot de gezondheidszorg. In Algemene Aanbevelingen nr.14 van CEDAW-comité wordt vrouwenbesnijdenis expliciet genoemd en de staten dienen geschikte maatregelen te nemen in hun nationale gezondheidszorg om vrouwenbesnijdenissen uit te roeien.

Huiselijk geweld

Huiselijk geweld is altijd al een probleem geweest in Irak, maar sinds 2003 is huiselijk geweld alleen maar toegenomen. Dat komt voornamelijk door de gewapende conflicten, slechte economische situatie en conservatieve geestelijke leiders preken steeds meer dat indien een vrouw niet gehoorzaamt de man maatregelen hiertegen mag nemen en haar mag slaan. Huiselijk geweld vindt meestal plaats door echtgenoten, vaders, broers en zonnen86. Huiselijk geweld wordt als normaal ervaren. In een onderzoek van Physicians for Human Rights uit 2003, gaf meer dan de helft van de ondervraagde mannen en vrouwen aan dat een man het recht heeft om een ongehoorzame vrouw te slaan is87. In een ander onderzoek van Wereld Gezondheidsorganisatie in 2008, gaf 83% van de gehuwde vrouwen aan dat ze werden onderworpen aan "gezaghebbende gedrag" van hun man en 21% gaf aan dat ze fysiek mishandeld werden88. Goedkeuring van huiselijk geweld is terug te vinden in Iraakse Wetboek van Strafrecht in artikel 41. Daarin staat dat een man zijn vrouw mag straffen en dit wordt beschouwd als een wettelijk recht die op gelijke voet staat met disciplineren van kinderen. Het moet wel binnen zekere grenzen plaats vinden die zijn voorgeschreven door de wet of het gewoonterecht, terwijl er geen specifieke wettelijke grenzen bestaan. Artikel 393 van het Iraakse Wetboek van Strafrecht ziet verkrachting als privézaak, er geldt geen minimum straf voor en er wordt naar de seksuele geschiedenis van het slachtoffer gekeken. In een ziekenhuis werden tussen januari en augustus 2007 249 vrouwen met ernstige brandwonden opgenomen89. In noord Irak, waar Koerden wonnen, werd in de eerste helft van 2010 minstens 671 gevallen gemeld van huiselijk geweld90.

Mensenrechten die dan ik het geding kunnen zijn, zijn het recht op leven, het recht op vrijheid en veiligheid en het recht op een zo goed mogelijke lichamelijke en geestelijke gezondheid. Geweld tegen vrouwen kan niet alleen worden gezien als incidenteel verschijnsel, gepleegd door één man. Geweld gericht tegen vrouwen kan ernstig beperking vormen voor de gelijkheid tussen vrouw en mannen, waarbij vrouwen beperkt kunnen worden in het uitoefenen van hun rechten en vrijheden. Er zijn geen specifieke normen die vrouwen tegen huiselijk geweld beschermen. Dit soort geweld wordt nog steeds niet gemeld bij de politie en worden als normaal ervaren door meeste families en door niet officiële religieuze rechtbanken91. Hoewel in CEDAW nergens een artikel te vinden is die betrekking heeft op geweld tegen vrouwen, is er in aanbevelingen 12 van CEDAW opgenomen dat staten actie moeten ondernemen tegen geweld tegen vrouwen in gezinssituaties, op het werk en andere sociale leven92.

---

84 In de Verklaring inzake de Uitbanning van Geweld tegen Vrouwen (hierna: DEVAW), wordt geweld tegen vrouwen beschreven als "elke daad die in geweld resulteert en lichamelijke, seksuele of psychologische schade of leed toebreng aan vrouwen, waarbij ook dreigingen met dergelijke daden, dwang of willekeurige vrijheidsberoving, als geweld aangemerkt zullen worden, in het openbare en in het privéleven". In artikel 219 wordt expliciet vrouwbesnijdenis genoemd als een vorm van geweld tegen vrouwen. De verklaring roep landen op om geweld tegen vrouwen te veroordelen en zich te onthouden van beroepen op culturele of religieuze tradities om aan hun verplichtingen te ontkomen.
85 Artikel 6 IVBPR.
86 Human Rights Watch, Human Rights in Iraq Eight Years after the US-Led Invasion, 2011, website: http://www.hrw.org/node/95605/section/4.
87 L. Amowitz, Journal of the American Medical Association Vol. 291, no. 12, *Human Rights Abuses and Concerns About Women's Health and Human Rights in Southern Iraq*, website: http://jama.ama-assn.org/content/291/12/1471.full.pdf+html.
88 World Health Organization, *Iraqi Family Health Survey IFHS 2006/7*, website: http://www.who.int/mediacentre/news/releases/2008/pr02/2008_iraq_family_health_survey_report.pdf.
89 Human Rights report, 1 juli - 31 december 2007, website: http://www.uniraq.org/documents/double_quarterly_1july-31dec2007_engl.pdf.
90 Amnesty report, 2011, website: http://www.amnesty.org/en/region/iraq/report-2011.
91 Country Reports on Human Rights Practices, 2010, website: http://www.state.gov/documents/organization/160462.pdf.
92 Human Rights report, 1 november - 31 december 2006, website: http://www.uniraq.org/FileLib/misc/HR%20Report%20Nov%20Dec%202006%20EN.pdf.

Discriminatie op basis van geslacht

In artikel 39 van de Iraakse grondwet is bepaald dat Irakezen vrij zijn om vast te houden aan hun persoonlijke status volgens hun eigen religie, sekte, geloof en keuze. Het is echter zo indien je moslim bent dan worden de geschillen automatisch onder de sharia beslecht en kan er bijvoorbeeld niet voor gekozen worden om regels van het Burgerlijke Wetboek van toepassing te verklaren. Indien een geschil beoordeeld dient te worden in religieuze rechtbanken zullen vrouwen daar veel nadeel van ondervinden. Wil een verklaring gehonoreerd worden door de rechtbank dienen twee vrouwen dezelfde verklaring af te leggen, terwijl een man alleen zijn verklaring kan afleggen. Vrouwen zullen dan vooral heel erg benadeeld worden in conflicten met mannen, zoals echtscheiding, alimentatie en erfenis. Volgens de sharia komen aan mannen ook veel meer rechten toe met betrekking tot de scheiding, voogdij en erfenis dan aan de vrouwen en dat is in strijd met materiele en formele gelijkheidsbeginsel waar alle Vrouwenrechtenverdragen voor pleiten. Zoals eerder aangegeven mogen de vrouwen de echtscheiding niet aanvragen, ze mogen maar met een man tegelijkertijd getrouwd zijn, enzovoort. Wettelijk gezien wordt bij de scheiding de voogdij aan de moeder toegewezen over een kind tot de leeftijd van 14 jaar. Het is echter zo dat in de praktijk doorgaans de vader de voogdij over de kinderen krijgt93.

Nu er verschillende schendingen van de vrouwenrechten aan bod zijn gekomen zal er in het volgend hoofdstuk getracht worden om hiervoor een oplossing aan te dragen.

Beschermingsmechanismen inzake schendingen van de vrouwenrechten

Op dit moment vinden in Irak vele schendingen plaats van de vrouwenrechten. Er zal in deze hoofdstuk een poging worden gedaan om een mogelijk beeld te schetsen van de belangrijkste beschermingsmechanismen inzake schendingen van de vrouwenrechten. Het probleem zal bekeken worden vanuit de invalshoek van de internationale mensenrechtenbescherming en de nationale wetgeving. Hierbij zal de nodige aandacht besteed worden aan de grootste tekortkomingen en uitdagingen met betrekking tot de bescherming van de vrouwen in Irak.

Vele politici stellen dat de positie van de vrouwen geen politieke, maar religieuze of culturele kwestie is. Hoewel cultuur een bruikbare verklaring vormt voor de schending van vele vrouwenrechten, mag het nooit een rechtvaardigingsgrond vormen. De cultuur wordt gevormd door sociale factoren, die in de loop van tijd verandert kunnen en moeten worden en op die manier kunnen de schendingen van de vrouwenrechten bestreden worden94. Dit kan geschieden door publieke debatten en dialogen met de hele bevolking en vooral religieuze leiders aan te gaan. Hiervoor dienen vooral argumenten aangedragen te worden dat vele schendingen van de vrouwenrechten niet terug te voeren zijn tot Koran of ander religieuze teksten. Daarbij dient elk vorm van geweld tegen de vrouwen te worden veroordeelt. Religieuze leiders en de overheid dienen aangemoedigd te worden om in het openbare verklaringen af te leggen waarin geweld tegen vrouwen losgekoppeld wordt van de islam.

Hiernaast biedt de regering de vrouwen te weinig bescherming tegen huiselijk geweld en geweld gepleegd door de overheid. De meeste misdaden tegen de vrouwen worden niet

93 UNHCR, *Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqiasylum-seekers*, website: http://www.unhcr.org/refworld/docid/49f569cf2.html.
94 MADRE, *Promising Promising Democracy, Imposing Theocracy: Gender-Based Violence and the US War on Iraq*, website: http://www.madre.org/images/uploads/misc/1268922752_iraqreport.pdf.

gemeld, omdat de vrouwen bang zijn voor de stigma, voor vergelding, er is gebrek aan het vertrouwen in de politie en ze zijn bang dat ze slachtoffer van eerwraak zullen worden95.

De meerderheid van de geweldsdelicten tegen vrouwen worden gepleegd in landelijke gebieden, waar de aanwezigheid van de politie zwak is en tribale geschillenbeslechting domineert96. Om vrouwen te beschermen dient er een sterke juridische-en beleidskader te worden ontwikkelt. Vrouwen hebben veel meer rechten in islam dan de meeste geestelijke leiders op dit moment ze willen doen geloven. De overheid dient een duidelijk signaal af te geven dat alle vormen van geweld tegen vrouwen verboden zijn door een wettelijke verbod in te voeren. Alle wetgeving die vrouwen discrimineert en geweld toelaat dient te worden verwijdert uit de Wetboek van Strafrecht en hogere straffen dienen te worden opgelegd indien deze normen geschonden worden97. Indien er aparte wetten toegepast worden op basis van geslacht zullen er vrouwen steeds meer gediscrimineerd worden. Daarnaast dienen preventieve en beschermende maatregelen te worden genomen. Een goede klachtenmechanisme dient er te komen om ervoor te zorgen dat alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes wordt gerapporteerd. Sociale-en medische diensten voor vrouwen en meisjes moeten er komen zoals toegang tot gezondheidszorg, sociale en psychologische ondersteuning, enzovoort. Vrouwen moeten weten wat hun rechten zijn en over de bijbehorende rechtsmiddelen voor de handhaving daarvan beschikken98.

Des ondanks zullen al deze maatregelen niet genoeg zijn indien alleen internationale verdragen geratificeerd worden en de overheid niet bereid is om ze in de nationale wetgeving te implementeren. De overheid van Irak dient juridische hervormingen door te voeren om ervoor te zorgen dat de bestaande nationale wetten in overeenstemming zijn met de Iraakse internationale verplichtingen inzake mensenrechten99. Daarnaast impliceren artikelen 2 en 14 van de grondwet dat de wet- en regelgeving in strijd met het gelijkheidsbeginsel nietig is. De rechter zal de bepalingen van de ILPS moeten toetsen aan het gelijkheidsbeginsel tussen man en vrouw. De rechtsmacht dient door de regering aangemoedigd te worden om uitspraken te doen waarbij het gelijkheidsbeginsel in de praktijk wordt gehandhaafd.

Naast al bovenstaande hervormingen dient de overheid het Iraakse gerechtelijke systeem, de nieuwe rechtsorde en de rechterlijke macht snel te hervormen. Deze dienen naar behoren te functioneren, waardoor het vertrouwen van de bevolking gewonnen kan worden. Hierdoor zullen mensen zich niet meer wenden tot tribale geschillenbeslechting. Op deze wijze kunnen vrouwenrechten veel beter gewaarborgd worden.

De laatste maatregel die wordt voorgesteld is om de vrouwenrechten steeds meer als mensenrechten te benoemen. Vrouwenrechte vallen al onder mensenrechten, maar door dit expliciet te benadrukken houdt dat in dat ernstige schendingen van de vrouwenrechten als schendingen van de mensenrechten gezien worden. Deze schendingen zullen dan als zeer gewichtig worden ervaren, waarbij mensenrechtenorganisaties ze zullen handhaven. Hiermee worden er internationale rechtsmiddelen ter beschikking gesteld voor vrouwen in Irak, indien

95 Human Rights Watch, *Human Rights Report 1 March –30 April 2006*, website: http://www.uniraq.org/documents/HR%20Report%20Mar%20Apr%2006%20EN.PDF.
96 Human Rights Watch, *Human Rights Report 1 July – 31 December 2007*, website: http://www.uniraq.org/documents/double_quarterly_1july-31dec2007_engl.pdf.
97 Recommendations To the Government of Iraq Concerning Women's Rights, website: http://www.hrw.org/en/node/95605/section/8.
98 Human Rights Watch, Female Genital Mutilation in Iraqi Kurdistan: They Took Me and Told Me Nothing, website: www.hrw.org/sites/default/files/reports/wrd0610webwcover.pdf.
99 Recommendations To the Government of Iraq Concerning Women's Rights, website: http://www.hrw.org/en/node/95605/section/8.

alle nationale rechtsinstanties doorlopen zijn100. Tijdens de Wereldconferentie over de mensenrechten, in Wenen, werden vrouwenrechten als mensenrechten erkend en gezien als een onvervreemdbaar, integraal en ondeelbaar onderdeel van de mensenrechten, waarbij alle mensenrechten instrumenten ingezet moeten worden om dit te bewerkstelligen101.

Conclusie

Na de val van Saddam Hoessein is de positie van de vrouw in het huidige Irak in hoog tempo verslechterd. Hoewel het Iraakse grondwet formele gelijkheid voor de vrouw garandeert worden vrouwen en meisjes onevenredig zwaar getroffen door het huidige situatie in Irak. Vrouwen krijgen het steeds moeilijker om deel te nemen aan het politieke leven, onderwijs en arbeid en mannen dragen niet dezelfde verantwoordelijkheden met betrekking tot de opvoeding van hun kinderen als hun echtgenoten. Dit komt mede door de hervorming en de uitleg van de wet, waarbij deze zeer conservatief uitgelegd wordt door de religieuze en tribale groepen. Daarbij is er ook gebrek aan effectieve toezicht-en afdwingingmechanismen.

Indien de sharia in Irak ingevoerd wordt en als zeer conservatief geïnterpreteerd wordt, zullen de vrouwenrechten nog meer geschonden worden. Er zijn nationale wetgeving en Internationale aangegane verplichtingen die pleiten voor het realisatie van de economische, sociale en politieke rechten van de vrouw. Om deze vrouwenrechten te kunnen waarborgen die nu door strenge islamitische regels geschonden worden, zal er goede beschermingsmechanisme moeten komen. Publieke debatten en dialogen met religieuze leiders zullen moeten worden aangegaan waarbij zij hun standpunt zullen moeten wijzigen over de positie van de vrouw en die ook verkondigen. Daarnaast dient een sterke juridische- en beleidskader te worden ontwikkelt. Alle wetgeving die vrouwen discrimineert en geweld toelaat dient te worden verwijdert uit de Wetboek van Strafrecht en hogere straffen dienen te worden opgelegd indien deze normen geschonden worden. Voor vrouwen en meisjes is het ook belangrijk dat goede klachtenmechanisme en sociale-en medische diensten komen. Vrouwen moeten weten wat hun rechten zijn en over de bijbehorende rechtsmiddelen voor de handhaving daarvan beschikken. Daarbij moet niet vergeten worden dat het Iraakse gerechtelijke systeem, de nieuwe rechtsorde en de rechterlijke macht zo snel mogelijk naar behoren dienen te functioneren. De laatste maatregel die genomen zal moeten worden is dat de Iraakse regering Internationale verplichtingen inzake mensenrechten in de nationale wetgeving moet implementeren, waarbij de vrouwenrechten geïntegreerd dienen te worden in de mensenrechten. Hiermee worden er internationale rechtsmiddelen ter beschikking gesteld om de vrouwenrechten te handhaven en de schendingen van de vrouwenrechten zullen dan als zeer gewichtig worden ervaren. Door al deze maatregelen te nemen zullen vrouwen hun materiele en formelen gelijkheid in de praktijk kunnen uitoefen die op dit moment geschonden worden door de toepassing van strenge islamitische regels.

100 E. Brems, *Vrouwenrechten als mensenrechten*, website: http://www.rosadoc.be/pdf/uitgelezen/ug12nr2mensenrechten.pdf.
101 CEDAW-comite, *Afsluitende opmerkingen van de Comite voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen: Kameroen*, website: http://www.universalhumanrightsindex.org/documents/826/1465/document/en/pdf/text.pdf.